

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI AYRIM "TAOM" KOMPONENTLI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING TARJIMASI

Eshquvvatova Gulasal Abdullo qizi,

*Termiz Davlat pedagogika instituti Xorijiy til va adabiyoti
fakulteti*

"Fakultetlararo xorijiy tillar" kafedrası o'qituvchisi

ПЕРЕВОД ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С НЕКОТОРЫМИ ПИЩЕВЫМИ КОМПОНЕНТАМИ НА АНГЛИЙСКИЙ И УЗБЕКСКИЙ ЯЗЫКИ

Ишувватова Гуласал Абдулло кызы,

*Термезский государственный педагогический институт,
факультет иностранных языков и литературы.*

*Кафедра "Межфакультетские иностранные языки",
преподаватель*

TRANSLATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH SOME "FOOD" COMPONENTS IN UZBEK AND ENGLISH LANGUAGES

Eshkuvvatova Gulasal Abdullo qizi,

*Termez State Pedagogical Institute, faculty of foreign language
and literature Department of "inter-faculty foreign languages",
teacher*

[https://orcid.org/
0009-0006-2694-0668](https://orcid.org/0009-0006-2694-0668)

[guliasaleshqvvatova@
mail.ru](mailto:guliasaleshqvvatova@mail.ru)

+998915770812

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi "taom" komponentli frazeologik birliklar, aynan non va suv komponentli frazeologik birliklarning tarjimasi xususida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: frazeologik birlik, non, suv, taom.

Аннотация: В данной статье говорится о переводе фразеологизмов с компонентом «еда» на английском и узбекском языках, а именно фразеологизмов с компонентом хлеб и вода.

Ключевые слова: фразеологизм, хлеб, вода, еда

Abstract: This article talks about the translation of phraseological units with the component "food" in English and Uzbek, specifically phraseological units with the component bread and water

Key words: phraseological unit, bread, water, food

KIRISH

(ВВЕДЕНИЕ/INTRODUCTION). Frazeologik birliklar har qanday tilning ajralmas qismi bo'lib, muayyan jamiyat madaniyati, tarixi va an'analari haqida o'ziga xos tushuncha beradi. Ushbu maqolada biz "non" va "suv" bilan bog'liq frazeologik birliklarning ajoyib olamini o'rganamiz.

Rizqning bu ikki asosiy unsuri asrlar davomida inson hayotida uzviy bo'lib kelgan va natijada ular iboralar, maqollar tarzida tilga chuqur singib ketgan. Biz ushbu frazeologik birliklarning kelib chiqishi, ma'nosi va qo'llanilishini ko'rib chiqamiz, ularning turli madaniyat va tillardagi ahamiyatini

ko'rsatish uchun ko'plab misollar bilan har tomonlama tahlil qilamiz.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD(ЛИТЕРАТУРА И МЕТОД / MATERIALS AND METHODS). "Taom" komponentli frazeologik birliklar misolida bu ikki element turli jamiyatlarda ulkan madaniy va ramziy ahamiyatga ega. Shunday qilib, ular turli jamoalarning qadriyatlarini, e'tiqodlari va tajribalarini aks ettiruvchi ko'plab frazeologik birliklarga yo'l topishgan bo'lsa, ajablanarli emas. Bu frazeologik birliklarni atroflicha o'rganib, odamlarning rizqning asosiy jihatlari idrok etishi va munosabati haqida qimmatli ma'lumotlarga ega bo'lishimiz mumkin.

MUHOKAMA(ОБСУЖДЕНИЕ/DISCUSSION) Frazeologik birliklarning bir tildagi tarjimasini boshqa tilda juda ko'p ekvivalentlarga ega bo'lishi mumkin. Tarjima jarayonida frazeologik birlikning bir tildagi ma'nosi ikkinchi tilga umuman mos kelmasligi mumkin. Quyida ingliz va o'zbek tillaridagi bir qator frazeologik birliklar tahlil qilamiz.

"Non sindirish/ushatish (patir ushatmoq)" – unashirish ma'nosini anglatadi. (etn. Nikoh to'yi marosimlarining bir qismi: qiz tomon, ya'ni uning ota-onalarisovchi yuborgan tomonga o'z roziligini bergach, sovchilar keltirgan dasturxon ochilib, shu rozilik belgisi sifatida non sindirilishi va to'y bilan bog'liq masalalarning belgilanishi, hal qilinishi. [1.57b])

Ingliz tilida "non sindirmoq" iborasiga shaklan mos keladigan "Break bread with smb" iborasi mavjud bo'lsada, lekin "break bread with someone- share a meal with someone"- ya'ni nonini birov bilan bo'lishish, ulashish ma'nosini anglatadi.

"Birovning nonini yarimta qilmoq" nonini tuya qilmoq-bo'sh-bayovligidan foydalanib, aldab-suldab haqini o'zlashtirmoq. (Ofarin, hali bolalarning nonini tuya qilib beraman, supurgi puli olaman, bo'yra puli olaman deng? M.Ismoiliy. Farg'ona tong otguncha. «...bo'shanglik qilsam nonimni tuya qilib berishlari aniq», – o'yladi u. Oybek. Qutlug' qon.) [2. 329]

Ingliz tilidagi "Daily bread" iborasi kundalik tirikchilik, ehtiyojida yegulik ma'nosini anglatadi.[3.106 b]. Ushbu iboraga mos keladigan o'zbek tilidagi "bir burda non", "bir burda non topmoq"(O'zingga boshpana, bolalaringga bir burda non topishni bil... I.Rahim. Ixlos iborasi ma'no jihatdan mos keladi.

"Earn (or make) one's bread (by)"- earn a living- bu iborada ham non topmoq ma'nosini beradi. (He was a child no longer... He was a worker. Henceforth he would earn his bread in the sweat of his face. (S O'Casey, 'Pictures in the Hallway', 'Cornin' of Age') [4.47 b]

"Eat smb.'s bread"- eat someone else's bread, live at someone else's expense - birovning nonini yemoq, birovning hisobiga yashamoq.

Ingliz tilidagi "eat smb's bread"-birovni nonini yemoq iborasi birovning nonini yeyish va unga tobe bo'lib qolishni anglatadi. O'zbek tilida esa "non yemoq" iborasi biror kelim-daromad bilan tirikchilik o'tkazmoq ma'nosini anglatadi. Ingliz tilidagi "Eat smb's bread" iborasi ma'no jihatdan o'zbek tilidagi "yegan og'iz uyalar" iborasiga yaqin.

NATIJALAR (РЕЗУЛТАТЫ/RESULTS). Bazi hollarda bir iboraning bir nechta ekvivalentlari bo'lishi mumkin. "Eat the bread of idleness"- bekorchilikda xayot kechirish, hech narsa qilmasdan non yeyish, bekorchi bo'lish ma'nolarini anglatadi. O'zbek tilida shunday ma'nodagi bir qator ibora va maqollar mavjud. Masalan, "ishlagan – tishlaydi", "Dangasaning non yeyishini ko'r", "Ishlaganning qorni toq, dangasaning noni yoq "have' one's bread buttered on both sides"- live like a lord . have' one's bread buttered on both sides"- shoxona yashash.

"Biron kishining og'zidagi oshi (noni)ni olib qo'ymoq"- o'ziniki bo'lishi aniq narsani ham o'zganing ixtiyoriga berib qo'ymoq . (Ahmad ilgari shunaqa edi, gapini eplab gapirolmas, og'zidagi oshini oldirib yurardi. H.Nazir. So'nmas chaqmoqlar. Bu nima og'zidagi oshni birovga oldirish? Bo'yraday joyga sholg'om ekan odamga ham suvmi! Oybek. Qutlug' qon. "Take the bread

out of smb.'s mouth”(to take bread from someone; deprive smb. a piece of bread, livelihood.)- birovni nonini olmoq, nonidan mahrum qilmoq. Dry bread at home is better than roast meat abroad- chet elda qovurilgan go'shtdan uydagi qotgan non yaxshiroqdir. Ushbu maqolda “uy” tushunchasi inson tug‘ulib o‘sgan mamlakat ma’nosida ishlatilgan. Ta’kidlanishicha, baxt izlash uchun boshqa mamlakatga borishdan ko‘ra, o‘z yurtida

qiyinchiliklarga dosh berish va kambag‘al yashash yaxshiroqdir. Maqolning mazmuni insonni vatanparvar bo‘lishga va baxtini o‘zi yurtida qurishga chorlaydi. Ushbu maqolni o‘zbek tilidagi “o‘zga yurtida shoh bo‘lguncha, o‘z yurtida gado bo‘l” maqoliga ma’no jihatdan mos keladi.

Quyidagi jadvalda bir qator non va suv komponentli maqollar berilgan.

Bread an be given a stone, ask for.P(33)	Tosh yog‘sa- taqdirga
Bread upon the waters, Cast one’s. P(33)	Savobi oshkoradan gunohi pinhona yaxshi.
Bread of affliction, Eat the.P(34)	Zorlik- keltirar xorlik.
Bread of idleness, Eat the. P(34)	Bekor chining beti yo‘q, Qozon osar eti yo‘q.
Bread is buttered on both sides, His. P(34)	Uning pichog‘i moy ostida
Water in a sieve, To carry. P(370)	G‘alvirda suv suv turmas
Water on both shoulders, Carry. P(370)	Xoin Xavfli bo‘lar
Waters, Fish in troubled. P(370)	Zamoning tulki bo‘lsa, sen tozi bo‘l
Water off aduck’s back, Like. P(370)	Dunyoni suv bossa, o‘rdakka nima g‘am.
Water the best, He knows/ who has waded through it. P(370)	Ko‘p yurgan ko‘p biladi
Water has flowed under the bridge since, A lot of. P(371)	Ko‘rmaganni ko‘rdilar, Ko‘k eshshakka mindilar
Water runs by the mill that the miller knows not of, Much. P(371)	Bilganing daryo bo‘lsa, bilmaganing dengiz
Water, No safe wading in an unknown. P(371)	Daryoga ot solmasdan avval, kechuvini top.
Water, Spent money like. P(371)	Pulni ko‘p deb shopirma, Yo‘q vaqti zor bo‘lasan
Waters have deep bottoms, Still. P(372)	Tinch oqar suvning tagi teran bo‘lar.
Water drowned the miler, Too much.P(372)	Har narsaning ozi shirin
Water, Written in. P(372)	Suvdagi kemanding izi bilinmas
Water out of a stone, To get. P(372)	Tirishganning teshasi toshga chega qoqar.

Bu misollar turli tillar va madaniyatlarda uchraydigan nonga oid frazeologik birliklarning boy gobelenlarining kichik bir qismini ifodalaydi. Har bir ibora o‘ziga xos ma'noga ega va oziq-ovqat, ish va ijtimoiy o‘zaro munosabatlar bilan bog‘liq o‘ziga xos ijtimoiy qadriyatlar va urf-odatlarini aks ettiradi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, “non” va “suv” bilan bog‘liq frazeologik birliklarni o‘rganish

turli jamiyatlarda oziq-ovqatning ushbu asosiy elementlariga bog‘liq bo‘lgan madaniy ahamiyati haqida qimmatli tushunchalar beradi.

Non va suv bilan bog‘liq turli-tuman idiomatik iboralar va maqollar mehmondo‘stlik, chidamlilik, rizq-ro‘z, farovonlik, ehtiyotkorlik va musibat kabi universal mavzularni aks ettiradi.

Ushbu lingvistik iboralarni ularning madaniy kontekstida o'rganish orqali biz tilning butun dunyo bo'ylab jamoalardagi umumiy tajriba va qadriyatlarni qanday qamrab olishini chuqurroq tushunamiz.

“Taom” komponentli frazeologik birliklarni o'rganish tarix davomida ana shu muhim elementlarning inson tili va madaniyatiga doimiy ta'siridan dalolat beradi.

Ushbu izlanish orqali biz tilning kundalik hayotiy tajribalar bilan o'zaro bog'lanishining chuqur usullarini tan olamiz va shu bilan birga avloddan-avlodga o'tib kelayotgan jamoaviy donolikni saqlab qola

Adabiyotlar.

1. O'zbek tili frazeologik lug'ati. Shavkat Rahmatullayev, Nizomiddin Mahmudov,

Zulxumor Xolmatova, Iqbol O'razova, Kamola Rixsiyeva. Toshkent 2022. Gafur G'ulom nomidagi nashriyot- matbaa ijodiy uyi.

2. Kunin_av_bolshoi_anglorusskii_frazeologiches kii_slovar
3. Translation problems of proverbs and sayings expressing senility and youth in english and uzbek languages. ZR NARMURATOV, MAK BOZOROVA. Наука среди нас, 79-85
4. Значение преподавания и обучения грамматике в авя. ЗР НАРМУРАТОВ, НХ МАМАТАЛИЕВА. Наука среди нас, 263-266
5. The role of using new techniques and methods teaching english languages. ZR NARMURATOV, GBK SAIDOVA. Наука среди нас, 86-90

